

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2023, 6(9): 1135-1152.

DOI: [10.26677/TR1010.2023.1273](https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1273)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Burhan DOĞAN, Milli Eğitim Bakanlığı, Albayrak İlkokulu, Çorum, e-posta: burhandogan19@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1303-961X>

Fatih DURAK, Milli Eğitim Bakanlığı, Çorum İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Çorum, e-posta: fgz1903@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0653-2310>

Turgay KARAMANLI, Milli Eğitim Bakanlığı, Mimar Sinan İlkokulu, Çorum, e-posta: turgay.tk98@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9288-7283>

Umut ŞENCAN, Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Mukadder Akaydın İlkokulu, Çorum, e-posta: umutsencan4219@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2402-0623>

Derya KARAMANLI, Milli Eğitim Bakanlığı, Yıldırım Beyazıt İmam Hatip Ortaokulu, Çorum, e-posta: derya_karamanli85@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9719-386X>

Öz

Bu araştırma ile Türkiye' nin çeşitli illerinde ve çeşitli okullarında görev yapan öğretmenlerin hem çokkültürlü yeterlik algılarını belirlemek hem de öğretmenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin nasıl bir bakış açısına sahip olduklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Genel tarama modelleri içerisinde yer alan kesit alma modeli bu araştırmada uygulanarak çalışma tamamlanmıştır. 2021-2022 eğitim öğretim yılı birinci döneminde yapılan bu araştırmanın çalışma grubunu Türkiye' nin çeşitli illerinde, resmi ve özel olmak üzere çeşitli tür ve derecede eğitim veren okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmada, amaçsal örnekleme yöntemleri içerisinde yer alan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmaya 225 öğretmen katılmıştır. Guyton ve Wesche (2005) tarafından geliştirilen; Akcaoğlu ve Arsal (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Çokkültürlü Yeterlik Ölçeği" (Multicultural Efficacy Scale) bu araştırmada verilerinin toplanması amacı ile kullanılmıştır. Araştırma bulgularına bakarak çalışmaya katılan öğretmenlerin çokkültürlü tutum, deneyim ve yeterlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu ile yine çalışmaya katılan öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği sonucu çıkarılmıştır. Yapılan bu araştırma neticesinde ülkemizde çokkültürlü eğitim ortamlarının oluşturulması ve okullarda çokkültürlü bir eğitim yapılabilmesi için öncelikle öğretmenlerin ve okulun bulunduğu çevrenin kültürlerinin tanınması ile birlikte izlenmesi gereken yol konusunda araştırmalar yapılarak öğretmenlerin ve diğer paydaşların eğitimleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Çokkültürlü Eğitim, Çokkültürlü Yeterlik Algısı, Çokkültürlü Tutum, Çokkültürlü Deneyim.

Makale Gönderme Tarihi: 01.06.2023

Makale Kabul Tarihi: 03.09.2023

Önerilen Atf:

Doğan, B., Durak, F., Karamanlı, T., Şencan, U. ve Karamanlı, D. (2023). Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(9): 1135-1152.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2023, 6(9): 1135-1152. DOI:10.26677/TR1010.2023.1273

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Examining Teachers' Perceptions of Multicultural Competence in Terms of Various Variables

Burhan DOĞAN, Ministry of Education, Albayrak Primary School, Çorum, e-mail: burhandogan19@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1303-961X>

Fatih DURAK, Ministry of Education, Çorum Provincial Directorate of National Education, Çorum, e-mail: fgz1903@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0653-2310>

Turgay KARAMANLI, Ministry of Education, Mimar Sinan Primary School, Çorum, e-mail: turgay.tk98@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9288-7283>

Umut ŞENCAN, Ministry of Education, Teacher Mukadder Akaydın Primary School, Çorum, e-mail: umutsencan4219@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2402-0623>

Derya KARAMANLI, Ministry of Education, Yıldırım Beyazıt İmam Hatip Secondary School, Çorum, e-mail: derya_karamanli85@hotmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9719-386X>

Abstract

With this research, it is aimed to determine the multicultural competence perceptions of the teachers working in various cities and schools in Turkey and to reveal the perspectives of the teachers on multicultural education. The study was completed by applying the cross-section model, which is included in the general scanning models, in this study. The study group of this research, which was carried out in the first semester of the 2021-2022 academic year, consisted of teachers working in schools in various provinces of Turkey, both public and private, providing education in various types and degrees. In the study, the maximum variation sampling method, which is one of the purposive sampling methods, was preferred. 225 teachers participated in the study. Developed by Guyton and Wesche (2005); The "Multicultural Efficacy Scale", adapted into Turkish by Akcaoğlu and Arsal (2018), was used in this study to collect data. Based on the research findings, it was concluded that the multicultural attitudes, experience and proficiency levels of the teachers participating in the study were moderate, and the multicultural competence perceptions of the teachers participating in the study did not differ significantly according to gender. As a result of this research, studies on the education of teachers and other stakeholders can be carried out by conducting research on the way to be followed, with the recognition of the cultures of the teachers and the environment where the school is located, in order to create multicultural education environments in our country and to provide a multicultural education in schools.

Keywords: Culture, Multicultural Education, Multicultural Competence Perception, Multicultural Attitude, Multicultural Experience.

Received: 01.06.2023

Accepted: 03.09.2023

Suggested Citation:

Doğan, B., Durak, F., Karamanlı, T., Şencan, U. and Karamanlı, D. (2023). Examining Teachers' Perceptions of Multicultural Competence in Terms of Various Variables, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(9): 1135-1152.

GİRİŞ

21. yüzyılda artık ulus-devlet olma modeli önemini kaybetmekte ve son yıllarda hızla küreselleşen dünya modelinden bahsedilmektedir. Değişen dünyaya ayak uydurmak isteyen ve bu gelişmelere sessiz kalmayan devletler ulus-devlet yaklaşımından uzaklaşmaktadır. İnsanların beklentileri de bu yönde olmaktadır. 18.yüzyılın ortalarından itibaren 19. yüzyılın sonlarına kadar olan sürede büyük imparatorluklar yıkılmış yerine milliyetçilik akımının etkisi ile ulus devletler kurulmuştur. 20. yüzyıl ile birlikte küreselleşen dünya modelinden bahsedilmeye başlanmıştır. Günümüzde çokkültürlülük politikası önem arz etmeye başlamıştır (Polat, 2013). Çokkültürlülük tek tip insan modeline, benzeşmeye ve türdeşleşmeye karşı olmakta beraber var olan tüm farklı kültürlerin eşit derecede değerli ve önemli olduğunu, kültürler arası farklılıklara rağmen bir kültürün diğerinden üstün olmadığını ve tüm kültürlerin eşit olduğu fikrini savunmaktadır. Çokkültürlülük kavramı daha geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Çokkültürlülük, dini, mezhebi, cinsiyeti, yaşı, etnik kökeni, dili farklı olan insanları ve bu sayılan öğelerin haricindeki pek çok farklılıklara sahip yaşam biçimlerine sahip olan insanları da kapsamaktadır. Siyasi olarak ortaya çıkan gelişmeler toplumun her alanında bir değişimi de beraberinde getirmekte ve diğer alanları da etkilemektedir. Eğitim de küreselleşen dünya modelinden etkilenen unsurlardan biridir. Devletler istedik yönde birey ve toplumlar oluşturmayı amaçladıkları için çokkültürlülük de eğitim içinde yer bulmuştur. Eğitim politikaları değiştirilerek çokkültürlülük kavramı müfredatlarda yer almaya başlamıştır. Toplumsal eşitsizliklerin ve çatışmaların ortadan kalkması için çokkültürlü eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Çokkültürlü eğitim anlayışında tüm kültürlerin olduğu gibi kabul edildiği, her kültürün kendine ait özellikleri olduğu ve kültürlerin birbirlerine karşı üstünlüklerinin olmadığı varsayılır. Buradan hareketle de herhangi bir kültüre ait olan bireyin de değerli kabul edildiği, varlığının kutsal olduğu söylenebilir. Eğitimin önemli bir unsuru olan öğretmenin çokkültürlülük yaklaşımının önemli olduğu unutulmamalıdır. Çokkültürlü bir toplumun oluşmasını sağlayacak olan öğretmendir. Özellikle günümüzde öğretmen yetiştirme ve geliştirme ile ilgili yapılan çalışmalarda öğretmenlerin çokkültürlü eğitim konusunda duyarlı olarak yetiştirilmeleri ve öğretmenlerin farklı kültürlere karşı duyarlı bir anlayış sergilemeleri hedeflenmektedir. Öğrencilerin öğrenme ortamlarından en yüksek düzeyde faydalanmalarının sağlanması amacı ile bireysel farklılıklara sebep olan kültürel, toplumsal, politik, ekonomik vb. farklılıkların kazandırılmasının önemi üzerinde durulmaktadır (Ünlü ve Örtün, 2013).

Medeniyetlerin beşiği olan Türkiye geçmişten günümüze kadar birçok devletin ve milletin yaşadığı yer olarak bilinmektedir. Buradan hareketle Türkiye'nin matematik konumu ve özel konumunu da göz önünde bulundurduğumuzda Türkiye'nin birçok etnik kökene, dile, mezhepe, dile, vb. farklılıklara sahip çokkültürlü bir toplumu barındırması kuşkusuz bir gerçektir. Bu kadar farklı kültürlere ev sahipliği yapan yine aynı şekilde bu kadar farklı kültürleri bir arada bulduran Türkiye'nin eğitim sistemi içerisinde çokkültürlü eğitim anlayışının yer alması doğaldır. Ülkemiz eğitim sistemimizin en önemli değeri olan öğretmenlerimizin yetiştirilmesi ve meslekte olan öğretmenlerin hizmetiçi eğitim ile kendilerini geliştirmeleri için yapılan ve yapılacak olan eğitim programlarında çokkültürlü eğitim anlayışının yetersiz olduğu görülmektedir (Ünal, 2004).

Günümüzde iletişim araç ve gereçlerinin çeşitliliği ve etkililiği toplumlar arası etkileşimin hızlı ve etkili olmasını sağlamıştır. İletişimin bu kadar hızlı ve etkili olması dolayısı ile toplumlar arası etkileşim artmış buna paralel olarak toplumlar arası ortak kültürlerin oluşması sağlanmıştır. Açıklanan bu duruma göre toplumları yönlendiren eğitim ortamlarında elbette ki farklı kültürlerin olması da kaçınılmaz olacaktır. Eğitim ortamlarında farklı kültürlerin var olduğunu kabul ederek farklılıklara karşı özgün bir anlayış geliştirilmesi sağlanacaktır. Yeni nesillerin

yetişmesinde ve toplumların yönlendirilmesinde çok önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin çokkültürlü eğitim hususunda duyarlı ve çokkültürlü eğitim yeterliklerinin yüksek düzeyde olması muhtemel bir gerçektir. Çokkültürlü eğitim yeterlik düzeyi yüksek olan öğretmenlerin yetiştireceği öğrencilerin akademik ve sosyal yeteneklerinin olumlu yönde artması da olasıdır. Çünkü çokkültürlü öğretmen yeterliliğine sahip olan bir öğretmen, bireysel farklılıkların farkında olarak eğitim öğretim yapacaktır. Buradan hareketle eğitim öğretim ortamları olan okullardaki paydaşların da çokkültürlü eğitim konusunda duyarlı olmaları gerekmektedir. Öğretmenler sınıflarında eğitimi planlarken bireysel çalışmalardan ziyade işbirlikli çalışmalara ağırlık vermelidirler. Çünkü öğrenciler bu şekilde planlanan eğitim etkinliklerinden mutluluk duyacaktır. Mutlu bir şekilde eğitim etkinliklerine katılan öğrencilerin ortaya koyacakları ürünlerin beğenilmesi, takdir edilmesi ile de öğrencilerin içinde yaşadıkları topluma ait olma duyguları gelişecektir. Bireylerin gelişim alanlarının tümünde başarılı olması, bireylerin kendini tüm alanlarda istenilen şekilde geliştirmesinde çokkültürlü eğitimin katkısının önemi vurgulanmaktadır. Küreselleşen Dünya’ da kendinden farklı olan kültürlerle etkileşim ve iletişim içerisinde olan öğrenciler var olan problemlere akılcı çözümler üretebilmektedir (Cırık, 2014). Çokkültürlü milletlerin ve devletlerin varlığı ile ortaya çıkan çokkültürlü eğitim kavramı, özellikle son yıllarda yurt dışında sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda adını duyurmaktadır. Çokkültürlü eğitim ile ilgili olarak birçok araştırma ve çalışmaya katkısı olan Gay (1994), konu ile ilgili deneysel araştırma sonuçlarını şu şekilde özetlemektedir: Birincisi, her ne kadar süreç uzun sürse de öğretmenler aracılığı ile bireylerin birbirleri ile olan olumsuz, ırksal etnik tutumlar değiştirilebilmektedir. İkincisi farklılıkları bulunan ve farklı kültürlerden gelen öğrencilerin öğrenme stilleri arasında ahenk sağlanabilirse, öğrencilerde akademik ve sosyal anlamda olumlu yönde sonuçlar ortaya çıkacaktır. Üçüncüsü etnik ve kültürel grupların içerisinde barındırdıkları özelliklere bağlı olarak öğretim yöntem ve tekniklerinin etkililiği değişebilmektedir. Dördüncüsü değişim ve gelişim için öğretim ve öğretme yöntemleri çokkültürlülükte önemli bir yere sahiptir. Beşincisi, öğretim tekniklerinin kültürel farklılıklara göre planlanması ile farklı kültürlere mensup olan öğrenciler yarar sağlamaktadır.

Çocukluk döneminin ilk yıllarında edinilen tecrübelerin, kültür ile ilgili bilgi, duyuş ve anlayış oluşturmada etkili olacağı kültür, çokkültürlülük, çokkültürlü eğitim alanlarında yapılan literatür taramaları incelendiğinde görülecektir. Irkların özellikleri ve grupların kültürleri ile olan anlayış ve düşüncüler çocuklar üç yaşına gelinceye kadar oluşmaktadır (Banks, 1993, akt., Swick, Boutte ve Scoy, 1994). Bireyin düşünüş ve anlayışının oluşmasında ebeveynlerin ve eğitim görevlilerinin etkisi önemli ölçüde fazladır. Ebeveynlerin ve eğitim görevlilerinin, çocuklara bireysel farklılıklar, ırk, etnik yapı ve kültürel farklılıklar ile ilgili olumlu tutum ve davranışlar kazandırdıkları yapılan araştırmalar neticesinde görülmektedir. Ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimleri ve öğrenme ortamlarının yönlendirmesiyle çocukların çokkültürlülük ile ilgili düşünceleri gelişmektedir (Swick, Boutte ve Scoy, 1994).

Kuramsal Çerçeve

Kültür ve Eğitim

Bir topluluğun müşterek tutumları, hareketleri ile birlikte değerleri de yansıtması kültürü oluşturan temel öğelerdir (Erden ve Akman 2002). Kültür, insanların davranış, tutum ve değerlerini etkisi altına alan, insanların hayatlarının benzerlik gösterdiğini ifade eden bir görüş olarak tanımlanmıştır (Gay, 1994). Lakin insanların şekillerinin, düzenlemelerinin ve öğrenme biçimlerinin kişilere özgü olduğunu belirtmektedir. Kültür ve etnik köken insanın gelişim sürecinde etkilidir (Gay, 1994). Okul ortamında öğrenme ve öğretme etkinlikleri sosyal bir ortamda gerçekleşmekte buna paralel olarak öğrenme ve öğretme etkinlikleri kültürel bir süreç içerisinde oluşmaktadır. Bu nedenle çokkültürlü bir eğitim öğretim ortamında öğrenme ve

öğretme etkinlikleri içerisinde bulunan öğrencilerin sahip oldukları kültürler analiz edilerek anlaşılmalı çalışılmalıdır. Nasıl ki öğretmenler eğitim öğretim uygulamalarında kendi kültürlerini yansıtabiliyorlarsa öğrenciler de öğrenme süreçlerinde ve davranışlarında ait oldukları kültürü yansıtabilmelidirler.

Eğitim, cemiyetteki kültürleme sürecinin parçası olarak görülmektedir. Kültürleme, bireyin kişiliği bünyesinde meydana geldiği, geliştiği ve yetiştirildiği kültür tarafından tayin edilir. Toplumlar kendilerine ait olan kültürlerinin özelliklerini yeni nesillere aktarırlar. Mensubu olunan topluluğun, bireyleri ait oldukları kültürün arzu edilen ve istenilen biçimde etkilemesi ve değiştirmesine "kültürleme" denir (Fidan, 1996). Eğitim öğretim yapılan her ortamda bireylerin gelişiminin sağlanması amacı ile, bireylerin ait olduğu kültürel özellikler ön planda tutulmalıdır. Çünkü bireyin ait olduğu kültürel özellikler onun öğrenmesini, öğrenme stilini, öğrenme seviyesini, davranışlarını, diğer insanlara ve hayata olan bakış açısına etki etmektedir. Üyesi olunan toplumda eğitimin temel işlevlerinden birisi de kültürel değerlerin yeni nesillere aktarımı olarak görülmektedir (Demirel, 2003). Topluma ait olan değerler, inançlar ve normlar öğretim yolu ile yeni kuşaklara aktarılabilir. Ayrıca eğitim sürecinde değerler, normlar ve inançlar açıklanarak yeni kuşaklara aktarılır.

Çokkültürlülük ve Çokkültürlü Eğitim Kavramları

APA (2002) çokkültürlülük tanımını, farklı ırkın, etnik yapının, dilin, cinsel tercihin, cinsiyetin, yaşın, engelli olma durumunun, içerisinde bulunan sosyal sınıfın, alınan eğitimin, dinin, bireylere göre diğer değişkenlerin ve diğer kültürel etkenlerin fark edilmesi şeklinde yapmıştır. Bu tanıma bağlı kalarak; Banks'in, Cookson'ın, Gay'in, Hawley'in, Irvine'in, Nieto'nun, Schofield'in ve Stephan'ın (2001) çokkültürlü eğitimi, bir eğitim inkılabı hareketi ve bir süreç olarak ifade etikleri görülmektedir. Yine adı geçen bu yazarlar tüm farklılıklara rağmen bir arada eğitim öğretim gören bireylerin eğitimde fırsat eşitliğini yakalamaları ve eğitim öğretim imkanlarından eşit derecede faydalanmaları için çokkültürlü eğitim ortamlarının oluşturulmasına çokkültürlüğün benimsenmesi ve bu doğrultuda çaba gösterilmesi ile olacağını belirtmektedir.

Farklı şekillerde çokkültürlü eğitim tanımları vardır. Çokkültürlülük ile ilgili olarak yapılan tanımlarda farklı grupların özellikleri üzerine vurgu yapılırken, diğer yapılan tanımlarda sosyal problemlere, toplumsal farklılıklara, kültürel değerlere, siyasi erklere ve mali kaynakların paylaşımına vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Yine bazı tanımlar insanları renklerine göre sınıflandırmaya odaklanırken; bazı tanımlar okulların özelliklerine odaklanmaktadır (Gay, 1994).

Çokkültürlü eğitim, toplum içerisinde ayrımcılığa ve ayrışmacılığa karşı olma, farklılıkları olduğu gibi kabul etme, eğitim süreci içerisinde, sınıflardaki tüm bireylerin ilişkilerine etki etme ve demokratik tutum ve ilkeleri geliştirme ve benimsemeye öğrenciler için başlangıç ve çok yönlü bir öğrenme ortamı inkılabı olarak tanımlanmıştır (Gay, 1994). Çokkültürlü eğitim çokkültürlülüğü desteklemekle birlikte demokratik ortamda eğitim öğretim yaklaşımı olarak görülmektedir. Çokkültürlü eğitim ile eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca çokkültürlü eğitim ile farklı etnik gruplara ve topluluklara ait olan bireylere yönelik olarak, tüm farklılıkları kapsayacak şekilde eğitim programları geliştirmek hedeflenmiştir (Bennett, 1990).

Çokkültürlü eğitim kavramı iki ve ikiden fazla olan etnik gruba mensup bireylere verilen eğitim öğretimi ifade etmek için kullanılmaktadır (Türkoğlu, 1998). Çokkültürlü eğitim her yönden farklılığı olan bireylerin bir arada eğitim gördüğü sosyal bir süreç olarak da nitelendirilebilmektedir. Devletlerin ulusallaşmasında ırk, dil, kültür, millet ve din kavramları

bir olarak ortaya çıkmaktadır. Devletlerin vatandaşlarına sunduğu imkanlar neticesinde bireylerin eğitim ve refah düzeyleri arttıkça; bireyler diğer dillere, dinlere, kültürlere, ilgi göstermeye başlayacak ve bunlara karşı saygı duymaya başlayacaktır (Coşkun, 2006). Çokkültürlü eğitim sadece bireylerin etnik kökenine, statüsüne, ya da hangi dine mensup olduğuna göre değil; bu sayılanlar ile birlikte bireylerin cinsiyetine, diline, cinsel eğilimine, üstün yeteneklerine, kültürlerine, bireysel farklılıklarına göre olanaklar sunar (Banks vd., 1993)

Çokkültürlü Eğitimin Hedefleri ve İlkeleri

20. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkan çokkültürlü eğitim kavramı günümüze gelinceye dek geçen süreçte büyük ilerlemeler kaydetmiş ve çokkültürlü eğitim ile ilgili yapılan tanımların sayısı artmıştır. Çokkültürlü eğitim uygulamalarına pek çok teorik bilgiler eklenmiştir. Çokkültürlü eğitim ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar çokkültürlü eğitim uygulamalarına kaynak olacak ve uygulamada rehber görevi görecek ilkeler ve hedefler belirlemişlerdir.

Çokkültürlü eğitim ile öğrencilerin günlük yaşam süreci içerisinde doğru, hızlı ve etkili kararlar vermeleri, günlük yaşam süreci içerisinde bu kararları uygulamaları ve hayatta başarılı olmaları, yanlış kararlardan kaçınmaları sağlanacak. Öğrencilere karar verme ve eleştirel analiz yeteneği kazandırmak için onlara yardımcı olmak onlara yol göstermek, öğrencilerin varlığını ispat etmesini sağlamak da çokkültürlü eğitimin hedefleri arasında görülmektedir. Ayrıca toplum için iyi bir yurttaş olmak, farklı gruplara karşı olumlu tutum sergilemek, ırksal, toplumsal, ulusal ve küresel bir kimlik geliştirmek ve farklı öğrenme tarzlarına yer vermek de çokkültürlü eğitimin hedefleri arasındadır (Davidman ve Davidman, 1997).

Çokkültürlü eğitim ilke olarak eğitim ortamlarına farklı ırk, renk, etnik köken, sosyal sınıf, kültür, cinsiyet, statü vb. farklılıklar ile gelen öğrencilerin hayat boyunca başarılı olacakları şekilde gelişimlerine katkı sağlamalı onları istedik yönde yetiştirmek için eğitim öğretim ortamlarını yeniden tertip etmelidir (Derman ve Ramsey, 2006). Demokratik toplumda aktif olmak için gerekli olan bilgi, tutum ve beceri kazanımında öğrencilere yardımcı olmalı ve toplumun ortak yararı için çalışan ve ahlaki bir toplumun oluşturulmasında farklı gruplardan gelenler ile iletişim kurabilen öğrenciler yetiştirmeyi ilke edinmeli ve çocukların, olumlu olarak öz-benlik oluşturmalarına ve eleştirel düşünürken diğer insanlara karşı empati kurmalarına yardımcı olmalıdır (Banks ve Banks, 2009). Çokkültürlü eğitim, bireyleri iyi vatandaş olmaya yönlendirmeli, tarihsel süreçteki kayıtları düzeltmeli, farklılıkları olan öğrencilerin özgüvenli olmalarını sağlamalı, öğrenci farklılıklarını gözle görülür hale getirmeli, azınlık durumda olan grup ve toplumlara ait kültürlerin korunmasını sağlamalı, çocukları bağımsız bir birey olarak hareket edebilmelerine yardımcı olmalı ve çokkültürlü küreselleşmiş bir dünyada öğrencilerin ekonomik olarak başarılı olmalarını sağlamalıdır (Levinson, 2009).

Çokkültürlü Yeterlik, Tutum ve Deneyim

Sınırların ortadan kalkması, teknoloji ve iletişimde hızlı yaşanan gelişmeler ve küreselleşme ile yeni bir dünya modelinin oluşması, insanlar arasındaki etkileşimi en yüksek seviyeye çıkarmıştır. Günümüzde ülkelerin demografik yapıları da gün geçtikçe değişmekte ve homojen olduğu varsayılan birçok ülke artık farklılıklar gerçeği ile karşı karşıya gelmektedir. Bu sayılanların sonucunda devlet kurumları da değişime ayak uydurmak için değişmekte ve gelişmektedir. Değişen dünya koşullarından en çok etkilenen kurumlardan bir tanesi de eğitim kurumlarıdır. Birçok ülkede bu değişimlere ayak uydurabilmek için öğretmen eğitimi başta olmak üzere diğer eğitim konularında değişim ve gelişim süreci başlamıştır. Bu anlamda

öğretmenlerin yetiştirilmesinde öncelikli olarak görülen konuların başında öğretmenlerin kültürel farklılıkları olan öğrencilere eğitim öğretim etkinliklerini devam ettirebilecek şekilde çokkültürlü yeterlik, tutum ve deneyim sahibi olmaları hedeflenmektedir. Kültürel, toplumsal, etniksel farklılıkları olan öğrencilere yönelik olarak öğretim yapabilmek amacı ile öğretmenlerin öncelikle kendi kültürel değerlerini ve yargılarını ne seviyede davranışlarına yansıttığını bilmeleri, hangi yöntem ve teknikleri kullanarak daha kaliteli öğretim yapabileceklerini bilmeleri ve öğretim stratejilerini kendi sınıflarına uyarlayabilmeleri gerekmektedir (Gay ve Howard, 2000). Ayrıca öğretmenler ölçme ve değerlendirme aşamasında farklılıkları olan öğrencileri fark etmeleri gerekmektedir. Ölçme ve değerlendirme aşamasını sadece çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, klasik sınav çeşitleri ile sınırlandırıp; rol yapmayı, mülakatı, gözlemi, ürün dosyalarını, diğer alternatif ölçme değerlendirme metotlarını görmezden gelmek öğretmenin taraflı bir ölçme değerlendirme yaptığının kanıtı olacaktır.

Bu sayılanlar doğrultusunda çokkültürlülüğün, eğitimin her alanında gerekli olduğu öğretmenlere öğretilenirse, farklılıkların önemli birer değer olduğu anlaşılacak ve öğrencilerin akademik başarılarında da artış sağlanacaktır. Bu sayılanların hayata geçirilmesi için kurumda sadece bir öğretmenin çokkültürlü eğitim anlayışını benimsemesi ve yahut tek bir dersin çokkültürlü olarak verilmesi yeterli olmayacaktır. Eğitim kurumlarının tamamının çokkültürlü eğitimi benimsemesi ve diğer derslerin de bu doğrultuda işlenmesi ile çokkültürlü eğitim ortamı sağlanmış olacaktır (Zeichner vd., 1998). Üniversitelerde öğretmen yetiştirme programlarına çokkültürlü eğitim ile ilgili teorik derslerin eklenmesi, diğer topluluklara ait olan önemli günlerin kutlanması, bir defaya mahsus olmak üzere yapılan sempozyum ve konferansların organize edilmesi önemli görülebilir. Şunu unutmamak gerekir ki parça parça olan ve herkes tarafından benimsenmeyen anlayışlar ve uygulamalar bir süre sonra yok olmaya başlayacaktır. Bu nedenle çokkültürlü eğitim ile ilgili olarak geliştirilecek programlar, öğretmen adaylarını felsefe ve pedagoji anlamında hazırlamalı ve farklılıklarla ilgili karşılaşılabilecek engeller ile baş edilebilecek seviyede olması önem arz etmektedir (Holmes Group, 1990). Eğitim alanında çokkültürlü eğitim anlayışına sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi, öğretmenlerin çeşitli yöntem ve tekniklerle derslerini zenginleştirerek işlemeleri, ölçme ve değerlendirme aşamasında çeşitli ölçme araçları kullanmaları ve çokkültürlü eğitim ile ilgili yeterliklere sahip olmaları önemli görülmektedir.

Öğretmen adayları genel olarak tek kültürlü, ülkede hakim olan baskın kültürü merkeze alan ve tek bir dilin konuşulduğunun kabul edildiği sınıf ortamlarına göre yetiştirilmektedir (Nieto, 2008). Bu açıdan bakıldığında öğretmenler çokkültürlü eğitim ile ilgili çok az bilgiye sahip ve farklılıklara karşı önyargılılardır. Oysaki günümüz eğitim anlayışı bu şekilde bir öğretmenin aksine ırkçılık ve önyarguları sorgulayan, kültürel çeşitlikleri bilen ve saygı duyan, empati kurabilen, farklılıkları olan öğrencileri anlayabilen bir anlayışta olmasını istemektedir. Tek bir derste bile çokkültürlü eğitimi uygulamak bile olumlu yönde bir farkındalık oluşturmaktadır. Öğretmenlerin konu ile ilgili olarak bilgi düzeylerinin artırılması, farklılıkları olan öğrencilere daha etkin öğretim yapabilme becerilerinin geliştirilmesi ve öğretmenlerin çokkültürlü eğitim yeterliklerine sahip olarak yetiştirilmeleri önemli adımlar olarak görülmektedir (Chizhik ve Chizhik, 2005). Henüz birçok üniversitenin eğitim fakültelerinde çokkültürlü eğitim programlarına eklenmemiştir. Bu sebeple, öğretmenlerin 21. yüzyılın farklılıklar ile dolu olan sınıflarına eğitim öğretim yapabilecek yeterlikte olduklarını söylemek neredeyse imkansızdır.

Bugün görevleri başındaki birçok öğretmen çokkültürlü eğitim ile ilgili yaşadıkları sorunları öğretmen adaylıkları dönemindeki noksanlıklardan kaynaklandığını belirtmektedir. Çokkültürlü yeterlik düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, ırk, etnik köken, dil ve kültür

anlamında farklılıkları olan öğrenciler ile eğitim öğretim yaparlarsa daha olumlu akademik sonuçlara ulaşabilirler (Siwatu, 2007). Çokkültürlü yeterliğe sahip öğretmen olmak kültürel anlamda becerikli öğretmen olmanın ön koşulu olarak nitelendirilebilir. Bu sebeple öğretmen yetiştiren kurumların programlarını tasarlarken öğretmenlerin çokkültürlü yeterliğe sahip olmalarını sağlayacak şekilde olması önem arz etmektedir. Çünkü gün geçtikçe okullarda artan ırk, kültür, etnisite, vb. farklılıkları olan öğrenci sayıları bu değişimi zorunlu hale getirmektedir.

Öğretmenler eğitim öğretim ortamlarını oluştururken işbirlikli öğrenme yöntemlerini kullanmaya, homojen olmayan öğrenci takımları oluşturmaya ve sınıf içerisindeki tüm öğrencileri tek bir hedefe yönlendirmeye azami düzeyde çaba harcamalıdır. Bu doğrultuda görev yapan öğretmenlerin yetiştireceği öğrencilerin de diğer kültürlerden gelen öğrencilere saygı duyacağı ve onlara karşı önyargısız bir şekilde yaklaşacağı kesindir. Ayrıca sözü edilen eğitim öğretim ortamında eğitim almış öğrenciler, toplumun sahip olduğu farklılıkların kültürel bir zenginlik olduğunu anlayacaklardır (Cırık, 2008).

YÖNTEM

Problem ve Alt Problemler

Bu araştırma temel olarak öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarını belirlemektedir. Bu temel amaç kapsamında şu problemlere cevap aranacaktır;

1. Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin çokkültürlü tutumları ne düzeydedir?
3. Öğretmenlerin çokkültürlü deneyimleri ne düzeydedir?
4. Öğretmenlerinin çokkültürlü yeterlik algılarında cinsiyete, kıdeme, öğrenim düzeyi ve yaşanan bölgeye göre anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından ilişkili olup olmadığının belirlenmesi amacı ile çalışma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011). Kesit alma yaklaşımında gelişim, çeşitli gelişmişlik evrelerini temsil ettiği kabul edilen birbirinden ayrı gruplar üzerinde ve bir anda yapılacak gözlemlerle belirlenmeye çalışılır. Bu şekilde alınan sonuçların adeta benzer gruptan alınmış gibi yorumlanmasını sağladığı varsayılmaktadır. Araştırmada fazla sayıda değişken olması, çok fazla sayıda örnekler üzerinde çalışma imkânı ve mecburiliğin olması nedeniyle kesit alma modeli ile elde edilen bilgilerin ve verilerin genellenebilirliğinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada zaman tasarrufu sağlarken maliyetin de düşmesine katkı sağlamaktadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli illerinde, resmi ve özel okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın yürütülmesi sürecinde, çalışma grubundaki tüm öğretmenlere ulaşmak yerine, zaman, enerji açısından ve ekonomik açıdan tasarruf sağlamak amacıyla çalışma grubu içerisinde örneklem seçme yoluna gidilmiştir. Araştırmada, kolayda örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, evrende incelenen problemle ilgili olarak

kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenerek çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılmasıdır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde temel amaç görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Büyüköztürk vd., 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırma kapsamında 225 öğretmeninden veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden %49,3' ü kadın (n=111), %50,7 si erkek (n=114) olup %75,2'si lisans mezunu (n=169), %20,4'ü yüksek lisans mezunu (n=46), %3,6'sı ön lisans mezunu (n=8), %0,8'i doktorasını (n=2) yapmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %29,7'si 16-20 yıl (n=67), %22,6'sı 11-15 yıl (n=51), %20,4'ü 6-10 yıl (n=46), %12,8'i 21-26 yıl (n=29), %9,7'si 1-5 yıl (n=22) ve %4,4'ü 26 yıl ve üzeri (n=10) kıdeme sahiptir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %74,2'si Karadeniz Bölgesi'nde (n=167), %12,0'si İç Anadolu Bölgesi'nde (n=27), %3,5'i Marmara Bölgesi'nde (n=8), %3,5'i Ege Bölgesi'nde (n=8), %3,1'i Doğu Anadolu Bölgesi'nde (n=7), %2,2'si Akdeniz Bölgesi'nde (n=5), %1,3'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde (n=3) görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %53,3'ü ilköğretimde (n=120), %32,0'si ortaokulda (n=72), %10,0'u lisede (n=23) ve % 4,4'ü anaokulunda (n=10) görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %83,6' sını resmi okulda (n=188), %16,4' ü özel okulda (n=37) görev yapmaktadır.

Verileri Toplama Araçları **Çokkültürlü Yeterlik Ölçeği (ÇYÖ)**

Araştırma verileri Guyton ve Wesche (2005) (Ek-1) tarafından geliştirilen; Akcaoğlu ve Arsal tarafından Türkçe'ye uyarlanmış Çokkültürlü Yeterlik Ölçeği (Multicultural Efficacy Scale) ile toplanmıştır. Ölçme aracının araştırmada kullanılabilmesi için birinci yazardan e-posta aracılığıyla izin alınmıştır (Ek-2). ÇYÖ, katılımcılara araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulamaya başlamadan evvel, araştırmanın yapılma amacı, araştırmanın önemi ve ÇYÖ' nün özellikleri ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğretmenlere araştırmacı bilgi vermiştir. Ayrıca, araştırmacı araştırmaya katılan öğretmenlerin ÇYÖ' de yer alan maddeleri nasıl cevaplayacaklarını örnek bir uygulama ile göstermiştir. ÇYÖ' de yer alan tüm maddelerin araştırmaya katılan öğretmenler tarafından cevaplanma süresi 20-25 dakika olarak tespit edilmiştir.

Dünya'da yaygın bir şekilde kullanılan Guyton ve Wesche (2005) tarafından geliştirilmiş olan Çokkültürlü Yeterlik Ölçeğinin (*Multicultural Efficacy Scale*) Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır (Akcaoğlu ve Arsal, 2018). ÇYÖ deneyim, tutum ve yeterlik olmak üzere 3 boyutu ölçen bir araçtır (Guyton ve Wesche, 2005). ÇYÖ, öğretmen ve öğretmen adaylarında çokkültürlü eğitim neticesinde ortaya çıkan değişimleri ölçmek için de kullanılmaktadır. ÇYÖ, eğitim programlarının güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek amacıyla ve eğitim programlarının çokkültürlü yeterlik düzeyleri ile ilgili tanılarını ispatlamak amacıyla de kullanılmaktadır (Akcaoğlu ve Arsal, 2018).

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama sürecinde ilk önce dilsel eşdeğerlik çalışmaları yapılmış sonrasında ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği için madde analizleri tamamlanmıştır. İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen ÇYÖ maddeleri, dilbilgisi, anlam ve kelime açılarından iki uzman tarafından incelenmiştir. Çeviri işlemlerinin tamamlanması ile birlikte dilsel eşdeğerliliğinin istatistiksel olarak belirlenmesi için uygulama aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada iki dilli grup deseni benimsenmiş ve ölçek Batı Karadeniz Bölgesindeki bir devlet üniversitesinin İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalı 3. ve 4. Sınıflarında öğrenim gören 65 öğretmen adayına uygulanmıştır. Dilsel eşdeğerlik için korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda Çokkültürlü Yeterlik Ölçeğinin Türkçe formu

(= 2,98, ss= ,36) ile orijinal formu (= 2,98, ss= ,34) arasında üst düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r= ,96, p,01$) olduğu saptanmıştır. Saptamaya göre ölçeğin çevrilme sürecinin başarılı olduğu ve her iki dilde yer alan maddeler arasında dilsel eşdeğerliğin gerçekleştirilmiş olduğu belirtilmiştir (Akcaoğlu ve Arsal, 2018).

Verilerin Analizi

İstatistiksel verilerin analizinde SPSS 17.00 paketi kullanılmıştır. Elde edilen veri setinin parametrik analizler için gereken temel şartları sağlayıp sağlamadığını belirlemek için öncelikle veri setinin normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerini hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin Hair, Black, Babin ve Anderson'a (2010) göre -1 ile +1, George ve Malleriy'e (2010) göre -2 ile +2 arasında olması veri setinin normal dağıldığına işaret etmektedir. Bu araştırmaya ilişkin çokkültürlü yeterlik düzeyleri çarpıklık (-.569) ve basıklık (-.480); çokkültürlü tutum düzeyleri çarpıklık (-.350) ve basıklık (.651); çokkültürlü deneyim düzeyleri çarpıklık (-.003) ve basıklık (-1.150) değerleri her iki uzmanın sınır değerlerini kapsadığı için verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır. Elde edilen veri setinin analizinde Betimsel İstatistikler, T-Testi ve Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) analiz teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar neticesinde oluşan verilere göre öncelikle alınan toplam puanların aritmetik ortalaması ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Öğretmenlerin ölçek boyutlarından aldıkları puanlar düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir. Deneyim alt boyutu için 5-10 arası düşük, 11-15 arası orta ve 16-20 arası yüksek düzey; tutum boyutu için 4-8 arası düşük, 9-12 arası orta ve 13-16 arası yüksek düzey; yeterlik alt boyutu için ise 16-43 arası düşük, 44-53 arası orta ve 54-64 arası yüksek düzey olarak yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algı Düzeyi

Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarına ilişkin katılımcı sayısını, ortalamayı ve standart sapmayı içeren betimsel istatistikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algılarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>
Yeterlik	225	53,70	9,23

Tablo 1'e göre öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısı ortalaması 53,70 olarak hesaplanmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin orta düzeyde çokkültürlü yeterlik algısına sahip olduğu söylenebilir.

Karadağ ve Özden (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algısı 50,20 olarak hesaplanmış ve öğretmenlerin yeterliklerinin orta düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin Çokkültürlü Tutumları Düzeyi

Öğretmenlerin çokkültürlü tutumlarına ilişkin katılımcı sayısını, ortalamayı ve standart sapmayı içeren betimsel istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Çokkültürlü Tutumlara İlişkin Betimsel İstatistikler

	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>
Tutum	225	12,24	,90

Tablo 2’ye göre öğretmenlerin çokkültürlü tutum ortalaması 12,24 olarak hesaplanmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çokkültürlü tutumlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Karadağ ve Özden (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik tutum düzeyi 13,03 olarak hesaplanmış ve öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik tutum düzeyinin yüksek düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin Çokkültürlü Deneyim Düzeyi

Öğretmenlerin çokkültürlü tutumlarına ilişkin katılımcı sayısını, ortalamayı ve standart sapmayı içeren betimsel istatistikler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Çokkültürlü Deneyime İlişkin Betimsel İstatistikler

	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>
Deneyim	225	13,78	4,50

Tablo 3’e göre öğretmenlerin çokkültürlü deneyim ortalaması 13,78 olarak hesaplanmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin deneyimlerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Karadağ ve Özden (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin çokkültürlü deneyim boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 12,97 olarak hesaplanmış ve öğretmenlerin orta düzeyde çokkültürlü deneyime sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerinin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının Cinsiyete Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin cinsiyete göre çokkültürlü yeterlik algılarının anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla yapılan T-testi sonuçları ve betimsel istatistikler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4’e göre öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir, $t(223)= 1.251, p>.05$. Bununla birlikte kadın öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik düzeyleri ($\bar{x}=54.48$), erkek öğretmenlere ($\bar{x}=52.94$) göre daha yüksektir. Buna göre

öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarına göre kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark olduğu söylenebilir.

Karadağ ve Özden (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda kadın ve erkek öğretmen adaylarının “yeterlik” puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (U=41509.50; p>.05).

Tablo 4. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Çokkültürlü Yeterlik Algılarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{x}	SS	sd	t	p
Erkek	111	52,94	9,11	223	1,251	,212
Kadın	114	54.48	9.34			

Öğretmenlerinin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının Kıdeme Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin kıdeme göre çokkültürlü yeterlik algılarının anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) sonuçları ve betimsel istatistikler Tablo 5’ de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Çokkültürlü Yeterlik Algılarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
1-5 yıl	22	54,18	7,10	G.Arası	984,585	5	196,917	2,378	,040
6-10 yıl	46	51,89	9,40	G. İçi	18134,055	219	82,804		
11-15 yıl	51	51,54	9,04	Toplam	19118,640	224			
16-20 yıl	67	56,50	9,00						
21-26 yıl	29	54,34	9,63						
26 yıl üzeri	10	51,40	10,3						
Toplam	225	53,70	9,23						

Tablo 5’e göre; öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları kıdemlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir $F(5,219)= 2,378$, $p<.05$. Kıdemler arası farkların hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Tukey HSD testinin sonuçlarına göre 16-20 yıl ($\bar{x}=56,50$) kıdeme sahip öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algı düzeylerinin 11-15 yıl ($\bar{x}=51,54$) kıdeme sahip öğretmenlerden yüksek olduğu belirlenmiştir. Kıdeme göre yeterlik düzeyleri ortalamaları incelendiğinde 6-10 yıl ($\bar{x}=51,89$), 11-15 yıl ($\bar{x}=51,54$) ve 26 yıl üzeri ($\bar{x}=51,40$) kıdeme sahip öğretmenlerin orta düzeyde; 1-5 yıl ($\bar{x}=54,18$), 16-20 yıl ($\bar{x}=56,50$) ve 21-26 yıl ($\bar{x}=54,34$) kıdeme sahip öğretmenlerin yüksek düzeyde çok kültürlü yeterlik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre göreve yeni başlayan ve meslekte 16-20 ve 21-26 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Bulut ve Başbay (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin kıdemlerine göre çokkültürlü yeterlik algılarının anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Hangi kıdemler arasında anlamlı farkın oluştuğunu belirlemek için Mann Whitney U-Testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre aday, 2-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmaktadır. Öğretmenlerin kıdemlerine göre çokkültürlü yeterlik algılarını oluşturan farkındalık, bilgi ve beceri alt boyutlarının incelenmesi içinde Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Buna göre öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarını oluşturan farkındalık, bilgi ve beceri alt boyutlarında kıdem arttıkça sıra ortalamaları azalmakta ve 0,001 anlamlılık düzeyinde anlamlı fark göstermektedir. Bu fark farkındalık alt boyutunda aday, 2-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler lehine; bilgi alt boyutunda aday, 2-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler lehine ve beceri alt boyutunda aday, 2-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenler lehine anlamlı bulunmuştur.

Öğretmenlerinin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının Öğrenim Düzeyine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin öğrenim düzeyine göre çokkültürlü yeterlik algılarının anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) sonuçları ve betimsel istatistikler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Öğrenim Düzeylerine Göre Çokkültürlü Yeterlik Algılarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Önlisans	8	54,25	9,70	G.Arası	857,907	3	285,969	3,461	,017
Lisans	169	52,63	9,18	G. İçi	18260,733	221	82,628		
Yüksek Lisans	46	57,47	8,58	Toplam	19118,640	224			
Doktora	2	55,50	10,0						
Toplam	225	53,70	9,23						

Tablo 6'ya göre; öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir $F(3,221)= 2,378$, $p<.05$. Öğrenim düzeyi arası farkların hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Tukey HSD testinin sonuçlarına göre yüksek lisans ($\bar{x}=57,47$) mezunu öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algı düzeylerinin lisans ($\bar{x}=52,63$) mezunu öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrenim düzeyine göre yeterlik düzeyleri ortalamaları incelendiğinde lisans ($\bar{x}=52,63$) mezunlarının orta düzeyde; önlisans ($\bar{x}=54,25$), yüksek lisans ($\bar{x}=57,47$) ve doktora ($\bar{x}=55,50$) mezunlarının yüksek düzeyde çokkültürlü yeterlik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre önlisans, yüksek lisans ve doktora mezunu öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerinin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının Yaşanılan Bölgeye Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin yaşanılan bölgeye göre çokkültürlü yeterlik algılarının anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) sonuçları ve betimsel istatistikler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Yaşanılan Bölgeye Göre Çokkültürlü Yeterlik Algılarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Karadeniz	167	54,57	8,99	G.Arası	1699,865	6	283,311	3,546	,002
Akdeniz	5	61,60	4,82	G. İçi	17418,775	218	79,903		
Ege	8	54,62	6,50	Toplam	19118,640	224			
İç Anadolu	27	48,29	9,00						
Marmara	8	51,87	10,97						
Doğu Anadolu	7	54,42	6,21						
Güney Doğu Anadolu	3	41,66	14,64						
Toplam	225	53,70	9,23						

Tablo 7’ye göre; öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları yaşadıkları bölgeye göre anlamlı farklılık göstermektedir, $F(6,218)= 3,546$, $p<.05$. Yaşanılan bölge arası farkların hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Tukey HSD testinin sonuçlarına göre İç Anadolu ($\bar{x}=48,29$) bölgesinde yaşayan öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algı düzeylerinin Karadeniz ($\bar{x}=54,57$) ve Akdeniz ($\bar{x}=61,60$) bölgelerinde yaşayan öğretmenlerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak Güneydoğu Anadolu ($\bar{x}=41,66$) Bölgesi’nde yaşayan öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algı düzeyleri Akdeniz ($\bar{x}=61,60$) Bölgesi’nde yaşayan öğretmenlerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yaşanılan bölgeye göre yeterlik düzeyleri ortalamaları incelendiğinde Güneydoğu Anadolu ($\bar{x}=41,66$) Bölgesinde yaşayan öğretmenlerin düşük düzeyde; İç Anadolu ($\bar{x}=48,29$) ve Marmara ($\bar{x}=51,87$) bölgelerinde yaşayan öğretmenlerin orta düzeyde; Doğu Anadolu ($\bar{x}=54,42$), Karadeniz ($\bar{x}=54,57$), Ege ($\bar{x}=54,62$) ve Akdeniz ($\bar{x}=61,60$) bölgelerinde yaşayan öğretmenlerin yüksek düzeyde çokkültürlü yeterlik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre Doğu Anadolu Bölgesi’nde, Karadeniz Bölgesi’nde, Ege Bölgesi’nde ve Akdeniz Bölgesi’nde görev yapan öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Karadağ ve Özden (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmen adaylarının aileleri ile birlikte yaşadıkları coğrafi bölgeye göre “özyeterlik” ($\chi^2(6)=21,369$, $p<.05$) alt boyutlarında alınan puanlar arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin yeterlik puanları arasında İç Anadolu Bölgesinde yaşayanlar ile Ege, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayanlar arasında İç Anadolu Bölgesinde yaşayanlar lehine; Marmara Bölgesinde yaşayanlar ile Güney Doğu Anadolu ve Ege Bölgesinde yaşayanlar arasında Marmara Bölgesinde yaşayanlar lehine; Karadeniz Bölgesinde yaşayanlar ile Güney Doğu Anadolu

Bölgesinde yaşayanlar arasında ise Karadeniz Bölgesinde yaşayanlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 8. Öğretmenlerinin Çokkültürlü Öğretimin Amacı ile İlgili Olarak Düşüncelerini Belirten Tablo

26.Soru	N	%
Hoşgörü	51	22.667
Asimilasyon	103	45.778
Çoğulculuk	27	12.000
Çokkültürlü Bakış Açısı	21	9.333
Savunma	23	10.222
Toplam	225	100.000

ÇYÖ'de faktör analizlerine dâhil edilmeyen 26. madde ile katılımcıların çokkültürlü öğretimin amacı ile ilgili olarak ne düşündüklerini belirlemeyi amaçlanmıştır. Bu amaçla katılımcıların vermiş oldukları bilgiler neticesinde 103 öğretmen % 45,778 oranla "Asimilasyon", 51 öğretmen % 22,667 oranla "Hoşgörü", 27 öğretmen % 12,000 oranla "Çoğulculuk", 23 öğretmen % 10,222 oranla "Savunma" ve 21 öğretmen % 9,333 oranla "Çokkültürlü Bakış Açısı" olarak nitelendirmiştir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenler çokkültürlü öğretimin amacını "Asimilasyon" olarak belirtmişlerdir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin çokkültürlü tutum, deneyim ve yeterlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdiği cevaplar neticesinde öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği bununla birlikte kadın öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik düzeylerinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının kıdemlerine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Kıdeme göre yeterlik düzeyleri ortalamaları incelendiğinde 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 26 yıl üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin orta düzeyde; 1-5 yıl, 16-20 yıl ve 21-26 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin yüksek düzeyde çok kültürlü yeterlik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre göreve yeni başlayan ve meslekte 16-20 ve 21-26 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Yüksek lisans mezunu öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algı düzeylerinin lisans mezunu öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğrenim düzeyine göre yeterlik düzeyleri ortalamaları incelendiğinde, lisans mezunu öğretmenlerin orta düzeyde; önlisans, yüksek lisans ve doktora mezunu öğretmenlerin yüksek düzeyde çokkültürlü yeterlik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre önlisans, yüksek lisans ve doktora mezunu öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algıları yaşadıkları bölgeye göre anlamlı farklılık göstermektedir. İç Anadolu bölgesinde yaşayan öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algı düzeylerinin Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde yaşayan öğretmenlerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan öğretmenlerin

çokkültürlü yeterlik algı düzeyleri Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan öğretmenlerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yaşanılan bölgeye göre yeterlik düzeyleri ortalamaları incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan öğretmenlerin düşük düzeyde; İç Anadolu ve Marmara bölgelerinde yaşayan öğretmenlerin orta düzeyde; Doğu Anadolu, Karadeniz, Ege ve Akdeniz bölgelerinde yaşayan öğretmenlerin yüksek düzeyde çokkültürlü yeterlik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre Doğu Anadolu Bölgesi'nde, Karadeniz Bölgesi'nde, Ege Bölgesi'nde ve Akdeniz Bölgesi'nde görev yapan öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenler çokkültürlü öğretimin amacını "Asimilasyon" olarak belirtmişlerdir. Bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulmuştur;

- ✓ Çokkültürlü eğitim ortamlarında görev yapan öğretmenlerin deneyim, tutum ve yeterliklerine yönelik yapılacak görüşme, gözlem vb. teknikler ile ayrıntılı bilgi edinilebilir; sorunlar ve çözüm önerileri sunulabilir. Ayrıca, yapılacak araştırmalarda eğitimin tüm paydaşlarının görüşmesinin alınması da konunun ayrıntılı olarak incelenmesine vesile olacaktır.
- ✓ Çokkültürlü eğitim konusunda öncelikle öğretmenlerin ve okulun bulunduğu çevrenin kültürlerinin tanınması için izlenmesi gereken yol konusunda araştırmalar yapılarak öğretmenlerin ve diğer paydaşların eğitimleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Çokkültürlü eğitim ile ilgili uygulamalı olarak yapılacak olan çalışmaların alan yazına, öğretmenlere ve akademisyenlere önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.
- ✓ Çokkültürlü öğretmen anlayışı ile öğretmen adaylarını eğitim ortamlarına hazır hale getirmek; onların konu ile ilgili tecrübe edinmelerini sağlamak için MEB ve üniversitelerin iş birliği ile öğretmen adaylarının çeşitli bölgelerde en az bir dönem görev yapması sağlanabilir. Bu kapsamda öğretmen adayları göreve başlamadan ülkenin çeşitli bölgelerinde görev yaparak farklı kültürleri uygulamalı olarak edinmiş olacaktır.
- ✓ Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim ile ilgili tutum, deneyim, yeterlilikleri ve bilgileri ile ilgili gelişimlerine katkı sağlamak amacı ile seminerler, paneller, çalıştaylar ve hizmet içi eğitimler düzenlenebilir. Düzenlenecek bu etkinliklerin öğretmenlerin mesleklerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- ✓ Hem öğretmen adaylarının hem de görevlerini yapmakta olan öğretmenlerin çokkültürlü eğitime duyarlı olmaları için insan hakları, demokrasi eğitimi, eğitim ortamlarında demokratik uygulamalar, çokkültürlü eğitim ve çokkültürlü eğitimi uygulama gibi konular disiplinler arası ya da bir disiplin olarak ele alınabilir. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim programlarında çokkültürlü eğitimin yer alması gerekmektedir. Çokkültürlü eğitim ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelenerek çokkültürlü eğitim programları, çokkültürlü eğitim uygulamaları ve uygulamada karşılaşılan güçlükler ile ilgili alan yazın taraması yapılarak araştırma sonuçlarının incelendiği meta analiz çalışması öğretmen yetiştirmede katkılar sağlayacaktır.
- ✓ İleride yapılacak olan bu türde araştırmalar için daha fazla sayıda öğretmenin araştırma örneğine katılmasının sağlanması ve öğretmenlerin çokkültürlü bilgilerilerine de yer verecek araştırmaların yapılması önerilebilir. Yapılacak olan araştırmalarda öğretmenlerin çokkültürlü deneyim, tutum ve yeterliklerini belirlemede nicel yaklaşımlar ile birlikte nitel yaklaşımların da kullanımı ile daha kapsamlı ve güvenli sonuçlar alınacağı aşikardır.

KAYNAKÇA

Akcaoğlu, M. Ö. ve Aarsal, Z. (2018). Çokkültürlü yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1): 261-270.

- APA (2002). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. Retrieved from <http://www.apa.org/pi/oema/resources/policy/multiculturalguidelines.aspx> Erişim Tarihi: 18.04.2013.
- Banks, J. A. (1993). *Multiethnic education: Theory and practice* (3. ed.). Boston: Allyn ve Bacon.
- Banks, J. A., and Banks, C. A. M. (2009). *Multicultural education: Issues and perspectives* (7th ed.). ABD: John Wiley & Sons.
- Banks, J. A., Cookson, P., Gay. G., Hawley, W. D., Irvine, J. J., Nieto, S., Schofield, J. W., and Stephan, W. G. (2001). *Diversity within unity: Essential principles for teaching and learning in a multicultural society*. Washington: Center for Multicultural Education, University of Washington.
- Banks, J. A. (1993). Multicultural education: Development, dimensions, and challenges. *The Phi Delta Kappan*, 75(1), 22-28.
- Bennett, C., Niggle, T. and Stage, F. (1990). Preservice multicultural teacher education: Predictors of student readiness. *Teaching and Teacher Education*, 6(3): 243–254.
- Bulut, C., ve Başbay, A. (2014). Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının İncelenmesi, *K.Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3): 957-978.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K., Ebru, A., Özcan, E., Şirin, K. ve Funda, D. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (5.Basım), Ankara: Pegem Akademi.
- Chizhik, E. W. and Chizhik, A. W. (2005). Are you privileged or oppressed? Students' conceptions of themselves and others. *Urban Education*, 40(2): 116-143.
- Cırık, İ. (2008). Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımalar, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: 34 (34): 27-40.
- Cırık, T. (2014). *İlkokul Öğretmenlerinin Çokkültürlü Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Coşkun, H. (2006). Türkiye'de Kültürlerarası Eğitim, Muhsin Hesapçioğlu ve Alpaslan Durmuş (Eds.), *Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 276-296.
- Davidman, L. and Davidman, P. T. (1997). *Teaching with a multicultural perspective: A practical guide* (2. ed.). New York: Longman Publishers.
- Demirel, Ö. (2003). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme: Öğretme Sanatı*. (6.Basım), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. (5. Basım), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Derman, S. L., and Ramsey, P. G. (2006). *What if all the kids are white? Anti-bias multicultural education with young children and families*. New York: Teachers College Press.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. (11.Basım), Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Fidan, N. (1996). *Eğitim Psikolojisi: Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara, Alkım Yayınevi.
- Gay, G. (1994). A synthesis of scholarship in multicultural education. *NCREL's Urban Education Program*, Retrieved October 12, 2010, from <http://ncrel.org/sdrs/areas/issues/educatrs/leadrshp/le0gay.htm>.
- Gay, G., and Howard, T. C. (2000). Multicultural teacher education for the 21st century. *The Teacher Educator*, 36(1): 1-16.

- George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10 ed.) Boston: Pearson.
- Guyton, M., and Wesche, M. V. (2005). The Multicultural efficacy scale: Development, item selection and reliability. *Multicultural Perspectives*, 7(4), 21-29.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2010). *Çok Değişkenli Veri Analizi*. (7. Baskı), Pearson, New York.
- Holmes Group. (1990). *Tomorrow's schools: Principles for the design of professional development schools: Areport of the Holmes Group*. ABD: Holmes Group: 121.
- Karadağ, Y. ve Özden, D. Ö. (2020). Çokkültürlü Eğitim Ortamlarına Geleceğin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerini Hazırlamak: Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Yeterlikleri. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2): 179-201.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Nieto, S. and Bode, P. (2008). *Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of Multicultural Education*. New York: Longman.
- Levinson, M. (2009). *Mapping multicultural education. The Oxford Handbook of Philosophy of Education*. M 1. New York: Oxford University Press.
- Polat, İ. (2013). *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algıları (Van İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Siwatu, K. O. (2007). Preservice teachers' culturally responsive teaching self-efficacy and outcome expectancy beliefs. *Teaching and Teacher Education*, 23(7): 1086-1101.
- Swick, K. J., Boutte, G. and Van S., I. (1994). *Multicultural Learning Through Family Involvement, Dimensions*, 22(4):17-21.
- Türkoğlu, A. (1998). *Karşılaştırmalı Eğitim*. (1.Basım), Adana: Baki Kitabevi.
- Ünlü, İ. ve Örtten, H. (2013). Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük ve Çokkültürlü Eğitime Yönelik Algılarının İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2013): 287-302.
- Ünal, I. (2004). Çok Dilli, Çokkültürlü Toplumlarda Eğitim. *Eğitim-Sen 4. Demokratik Eğitim Kurultayı Komisyon Raporu*. Ankara :144-148.
- Zeichner, K. M., Grant, C., Gay, G., Gillette, M., Valli, L., and Villegas, A. M. (1998). A research informed vision of good practice in multicultural teacher education: Design principles. *Theory into Practice*, 37(2): 163-171.